

Meeri Heikkinen ja Justiina Jurvanen

**”PITI MIETTII ET MIKÄ ITSEASIASSA ON
KUVISVÄLINE JA MILLÄ KAIKELLA SITÄ VOI
TEHDÄ”**

Etäopetus kuvataiteen aineenopettajien näkökulmasta

TIIVISTELMÄ

Meeri Heikkinen & Justiina Jurvanen: ”Piti miettii et mikä itseasiassa on kuvisväline ja millä kaikella sitä voi tehdä” – Etäopetus kuvataiteen aineenopettajien näkökulmasta

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, luokanopettaja

Joulukuu 2020

Keväällä 2020 Suomen koulut siirtyivät etäopetukseen COVID-19-viruksen aiheuttamien poikkeusolojen vuoksi. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella etäopetusta kuvataiteen aineenopettajien näkökulmasta. Tavoitteena oli selvittää opettajien kokemuksia etäopetuksesta sekä heidän teettämiään tehtäviä vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteisiin peilaten. Tutkimuskirjallisuuden perusteella kuvataiteen ja kuvataidekasvatuksen määrittely ei ole helppoa, ja kuvataiteen tarpeellisudesta opetussuunnitelmassa käydään jatkuvasti keskustelua. Etätyöhön ja etäopetukseen liittyvät aikaisemmat tutkimukset taas osoittivat samankaltaisia tuloksia kuin tämä tutkimus. Esimerkiksi ajankäytön haasteet sekä digiloikan mahdollisuudet ilmenivät jo aikaisemmissa tutkimuksissa.

Tutkimus toteutettiin laadullisen tutkimuksen keinoin ja aineisto hankittiin teemahaastattelujen muodossa. Tutkimukseen osallistui viisi peruskoulun vuosiluokilla 7–9 työskentelevää kuvataiteen aineenopettajaa ympäri Suomea. Kaikilla haastateltavilla oli työkokemusta vähintään viisi vuotta. Haastattelut toteutettiin etäyhteyksin loka- ja marraskuun 2020 aikana videopuheluiden välityksellä.

Opettajien kokemuksiin liittyen aineistosta löytyi teemoittelun myötä viisi teemaa: ajanhallinnan ongelmat, arvioinnin haasteet, vuorovaikutuksen puute, rauha työskentelyssä sekä uudet näkökulmat omaan työhön. Kaikki haastateltavat kokivat työmääränsä lisääntyneen etätyöskentelyn myötä. Arviointi yksipuolistui, mutta samalla oppilaalle annettavien kirjallisten palautteiden määrä lisääntyi. Vuorovaikutus ja prosessinohjaus vähenivät sekä huoli pudokkaista kasvoi. Toisaalta opettajat mainitsivat myönteisinä asioina esimerkiksi melun puuttumisen työpäivistä sekä digiloikan synnyttämät mahdollisuudet myös lähiopetuksessa.

Teetettyjen tehtävien aiheet jakautuivat neljään teemaan: rakentelu ja arkkitehtuuri, asetelmat ja kollaasit, valokuvaus sekä analysointi. Opetussuunnitelman neljästä päätavoitteesta kolme ensimmäistä näkyi tehtävien aiheissa. Viimeinen päätavoite ilmeni tehtävissä käytetyissä materiaaleissa.

Tulosten perusteella etäopetus tuotti kuvataiteen aineenopettajille paljon haasteita. Toisaalta etäopetuksesta oli löydetty myönteisiäkin asioita, jotka saivat opettajat tarkastelemaan omaa työtään uusista näkökulmista. Tehtävien toteuttamiseen oli keksitty luovia ratkaisuja, ja opetussuunnitelman tavoitteet näkyivät teetetyissä tehtävissä vaihtelevasti.

Avainsanat: Aineenopettaja, COVID-19, etäopetus, koronavirus, kuvataide, opetussuunnitelma

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	KUVATAIDE JA KUVATAIDEKASVATUS	6
2.1	Kuvataiteen ja kuvataidekasvatuksen käsitteiden määrittelyä.....	6
2.2	Kuvataiteen opetuksen historiaa sekä muutokset oppiaineen nimessä.....	7
2.3	Perusteluja kuvataiteen opetukselle.....	8
3	KUVATAIDE OPETUSSUUNNITELMASSA	9
3.1	Kuvataiteen opetuksen sisältöjä.....	9
3.2	Kuvataiteen opetuksen tavoitteet.....	10
3.3	Kuvataiteen ohjaus ja arviointi.....	11
4	ETÄTYÖ JA ETÄOPETUS	12
4.1	Näkökulmia etätööhön.....	12
4.2	Opettajien kokemuksia etätöystä.....	13
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	15
5.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	15
5.2	Laadullinen tutkimusmenetelmä.....	15
5.3	Aineistonkeruu ja haastattelut.....	16
5.4	Aineiston analyysi.....	17
6	TULOKSET	20
6.1	Kuvataiteen aineenopettajien kokemuksia etäopetuksesta.....	20
6.1.1	<i>Ajankäytön hallinnan ongelmat</i>	20
6.1.2	<i>Haasteet arvioinnissa</i>	22
6.1.3	<i>Vuorovaikutuksen puute</i>	23
6.1.4	<i>Rauha työskentelyssä</i>	24
6.1.5	<i>Uudet näkökulmat omaan työhön</i>	25
6.2	Etäopetuksen aikana teetettyjä tehtäviä.....	26
6.2.1	<i>Kuvallinen tuottaminen</i>	27
6.2.2	<i>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</i>	28
6.2.3	<i>Esteettinen, eettinen ja ekologinen arvottaminen</i>	28
7	POHDINTA	29
7.1	Haastava ja innostava etätö.....	29
7.2	Opetussuunnitelma näkyi tehtävissä vaihtelevasti.....	31
7.3	Luotettavuustarkastelu ja tutkimuksen eettisyys.....	32
7.4	Jatkotutkimusaiheet.....	34
	LÄHTEET	36
	LIITTEET	39
	Liite 1: Haastattelurunko.....	39
	Liite 2: Haastattelukutsu.....	40
	TAULUKOT	
	TAULUKKO 1. KUVATAITEEN AINEENOPETTAJIEN KOKEMUKSIA ETÄOPETUSJAKSOSTA	19
	KUVIOT	
	KUVIO 1. OPETUSSUUNNITELMAN TAVOITTEET JA TEETETYT TEHTÄVÄT	26

1 JOHDANTO

Keväällä 2020, tarkemmin 16. maaliskuuta, Suomen hallitus yhteistyössä tasavallan presidentin kanssa asetti voimaan poikkeusolot ensimmäistä kertaa Suomessa yli kahdeksaankymmeneen vuoteen (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020). Syynä tähän oli maailmalla levinnyt SARS-CoV-2-viruksen aiheuttama hengitystieinfektioita aiheuttava pandemia, joka on tutummalta nimeltään COVID-19 tai puhekielessä koronavirus. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL, 2020) mukaan nimi COVID-19 tulee sanoista corona, virus, disease sekä 2019, joka oli viruksen löytämisvuosi. Tuntemattoman viruksen leviäminen aiheutti epävarmuutta ja pelkoa. Erityisen vaarallinen taudin katsottiin olevan jostakin perussairaudesta kärsivälle sekä ikäihmisille. Yhtenä koronavirusta estävänä toimenpiteenä poikkeusoloihin vedoten kaikki opetus vaadittiin siirtämään etäopetukseen 18. maaliskuuta 2020 mennessä (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020). Tämä tarkoitti sitä, että opetus oli kahdessa päivässä siirrettävä luokkahuoneista oppilaiden koteihin. Kaiken kaikkiaan kevään 2020 etäopetusjakso kesti lähes kaksi kuukautta.

Opetushallituksen (2020) mukaan oppivelvollisuusikäisten perusopetus järjestetään perusopetuslain mukaisesti lähiopetuksena, jossa opettaja antaa opetusta koulun osoittamassa turvallisessa opetusympäristössä. Opetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyksiä, mutta lähiopetuksen kriteerit on täytyttävä. Normaalityössä perusopetuslain mukaan ei siis ole mahdollista järjestää opetusta etäopetuksena, jossa oppilas valitsee itse ajan ja paikan opiskelulle. Tämä tutkimus tarkastelee kuitenkin aikaa, jolloin Suomessa vallitsivat poikkeusolot valmiuslain asettamisen vuoksi ja lähiopetuksen mahdollisuutta ei ollut. Opetus ja ohjaus linjattiin toteuttamaan erilaisia digitaalisia oppimisympäristöjä ja -ratkaisuja sekä tarvittaessa itsenäistä opiskelua hyödyntäen (OKM, 2020).

Valitsimme tämän tutkimuksen kohteeksi kuvataiteen oppiaineen, joka on yksi peruskoulun taito- ja taideaineista. Peruskoulun opetussuunnitelman

perusteista (POPS, 2014) näkee, että taito- ja taideaineet ovat luonteeltaan hyvin toiminnallisia ja materiaalikeskeisiä. Tämä on tuottanut haasteita niiden opettamiseen etänä. Materiaalikeskeisyys näkyy vahvasti kuvataiteessa, joka perustuu kuvalliseen ilmaisuun erilaisia välineitä, kuten siveltimiä ja vesivärejä, käyttäen. Rajasimme myös tutkimuksen kohdistumaan nimenomaan kuvataiteen aineenopettajiin, sillä he ovat joutuneet tosissaan pohtimaan kuvataiteen opetusta etämuodossa sen ollessa heidän ainoa opetettava aineensa. Kuinka tällaista oppiainetta on sitten voitu opettaa etänä, ja miltä se on kuvataiteen aineenopettajien mielestä tuntunut?

Kevään 2020 tilanne oli hyvin poikkeuksellinen Suomessa sekä muualla maailmassa, ja on siksi mielenkiintoinen tutkimuksenkohde. Yksittäisiä etäopetukseen siirtymisiä on tosin tapahtunut ennenkin. Esimerkiksi vuonna 2009 levinnyt sikainfluenssavirus H1N1 sulki kouluja ympäri maailmaa (Davis & Ash, 2009). Kevät 2020 oli kuitenkin erilainen: tällaisessa laajuudessa etäopetukseen siirtymistä ei ollut vielä koskaan ennen tapahtunut. COVID-19-viruksesta johtuva etäopetusjakso on myös ilmiönä suhteellisen uusi ja vähän tutkittu, minkä vuoksi tahdoimme tehdä tutkimuksen juuri tästä aiheesta.

Tutkimus etenee seuraavasti: teoreettisessa viitekehyksessä käsittelemme kuvataidetta ja kuvataidekasvatusta sekä kuvataidetta oppiaineena perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) (luvut 2–3). Lisäksi tarkastelemme etätyöskentelyä sekä tutkimuksia opettajien kokemuksista kevään 2020 etäopetusjaksolta (luku 4). Teoriaosuuksien jälkeen kerromme tarkemmin tutkimuksen toteuttamisesta (luku 5). Tulosluvussa (luku 6) esittelemme tutkimuksemme tulokset siitä, miltä kuvataiteen aineenopettajista opettaminen on tuntunut etänä sekä sen, millaisia tehtäviä opettajat ovat etäjaksolla teettäneet. Lopun pohdintaosuudessa (luku 7) tarkastelemme vielä tuloksia teoreettiseen viitekehykseen nojaten, teemme luotettavuustarkastelun sekä esittelemme mahdollisia jatkotutkimuskohteita.

2 KUVATAIDE JA KUVATAIDEKASVATUS

2.1 Kuvataiteen ja kuvataidekasvatuksen käsitteiden määrittelyä

Suomen taiteilijaseura (2014) määrittelee kuvataiteen olevan maailmaa visuaalisesti kuvaava taiteen muoto, johon on perinteisesti kuulunut taidemaalaus, grafiikka, piirustustaide sekä kuvanveisto, mutta nykyään kuvataiteeseen lasketaan mukaan myös valokuvaus, videointi, media-, ympäristö-, käsite- sekä valotaide. Kuvataide pitää siis sisällään monia eri työskentelytapoja sekä välineitä. Oppiaine on käytännöllinen, ja sen järjestäminen edellyttää materiaalien ja välineiden hankkimista sekä niiden kunnossa ja järjestyksessä pitämistä (Forsman & Piironen, 2006). Kuvataide on silmillä havaittavia elementtejä, joita taiteen luoja kuvaa yleisön nähtäväksi monin eri tavoin (Honour & Fleming, 2001). Kuvataiteessa usein käytettyjä elementtejä ovat värit, muodot, valot sekä varjot. Yleisölle esitettävää, esimerkiksi gallerioihin ja museoihin päätyvää, kuvataidetta luovat usein kuvataiteilijat (Taiteen edistämiskeskus, 2018).

Kuvataidekasvatus on nimensä mukaisesti kasvatusta kuvataiteen avulla. Käsitteen määrittely ei kuitenkaan ole täysin yksioikoista, sillä kuvataidekasvatusta voidaan tarkastella monista eri näkökulmista. Juho Hollo määritteli taidekasvatusta jo vuonna 1918 ilmestyneessä teoksessaan *Mielikuvitus ja sen kasvattaminen*. Hänen mukaansa taideaineita tulisi käyttää niiden sisäisten tavoitteiden ohella yleisten kasvatustavoitteiden saavuttamiseen. Hollo nimesi taidekasvatukselle neljä eri näkökulmaa: se on kasvatusta taiteen avulla, kasvatusta taidetta varten, kasvatusta taiteeseen sekä kasvatuksen taidetta. Laitisen (2006) mukaan kuvataidekasvatukseen liittyy vahvasti keskustelu arvoalinnoista: kuvataidekasvatuksen avulla pohditaan omia ja toisten arvoja ja kuinka niitä voidaan tuoda ilmi omassa tekemisessä. Hän kertoo myös, että kuvataiteen avulla kasvatetaan oppilaita osaksi heidän omaa

kulttuuriaan ja näin opitaan myös kunnioittamaan muita kulttuureja. Hiltunen (2006) taas sanoo taidekasvatuksen kiinnittyvän oppilaan omaan elämismaailmaan ja sieltä taiteen kautta avaavan väyliä ympäröivään yhteiskuntaan. Hänen mukaansa kuvataideopetus on luovuuskasvatusta, joka vahvistaa sosiaalista pääomaa, jonka varaan ihmisten hyvinvointi perustuu.

2.2 Kuvataiteen opetuksen historiaa sekä muutokset oppiaineen nimessä

Pirkko Pohjakallio (1996) käsittelee artikkelissaan kuvataideopetuksen historiaa. Artikkelissa kerrotaan, että kuvataidetta on opetettu suomalaisissa kouluissa jo kansakoulun alkuajoilta 1860-luvulta lähtien Uno Cygnaeuksen ehdotuksesta. Tuolloin sitä kutsuttiin tosin vielä piirustukseksi, jonka opetusta perusteltiin esteettisen maun ja suunnittelutaitojen kehittämisen avulla. Räsänen (2012) kertoo, että 1950-luvulla oppiaineen nimi muutettiin piirustuksesta kuvaamataidoksi. Käsitteen muutoksen myötä myös opetuksen sisällöt laajentuivat enemmän kasvattavaan ja yleissivistävään suuntaan. Vuonna 1999 taas kuvaamataidon käsite muutettiin uudelleen ja sitä alettiin kutsua nykyiseksi kuvataiteeksi. Eräs syy uusimpaan nimenmuutokseen oli tarve irrottautua taitokeskeisyydestä ja suunnata ja profiloitua sen sijaan taideaineeksi (Räsänen, 2008). Oppiaineen nimestä ei kuitenkaan vielä ole päästy täysin sovintoon, vaan sen nimeksi on ehdotettu myös visuaalista kulttuuria (Pohjakallio, 2005). Tämä runsas keskustelu yksittäisen oppiaineen nimestä osoittaa, että kuvataiteen sisältöjä ja tavoitteita ei ole helppo määritellä koulussa.

Pohjakallion (1996) mukaan kuvataiteen oppiaineen tavoitteet ja sisällöt ovat muuttuneet vuosien saatossa. Hän kertoo, että 1800-luvulla piirustuksen avulla voitiin opetuksen kehittäjien mukaan parantaa tuolloin vielä hyvin käsityövaltaisen teollisuuden kilpailukykyä. 1900-luvun alussa piirustusta alettiin pitää persoonallisuuden kehittäjänä teknisten taitojen harjoittamisen ja jäljennösten tekemisen sijaan. Sotien aikaan taas piirustuksen opetusta perusteltiin sen hyödyllä eri ammattikunnille: piirustustaito oli ehdoton hyvin monissa ammateissa tutkijoita, eläinlääkäreitä ja maanviljelijöitä myöten. Räsänen (2008) mukaan 1950-luvulla arvostettiin Suomessa oppilaan taitoa jäljitellä kuvataiteilijoiden teoksia. 1960-luvulla modernismin lähestymistapa ja

luova itseilmaisuus nousivat merkittäviksi piirteiksi koulun taidekasvatuksessa. 1970-luvulla painoarvo opetuksessa oli ympäröivän kuvamaailman kriittisellä analysoinnilla sekä oppilaan viestintätaidoilla. 2010-luvulta lähtien visuaalisen kulttuurin opiskelu ja kuvataidekasvatus osana integroitua opetusohjelmaa ovat korostuneet opetuksessa. Esille nousee myös lapsen ja nuoren mielikuvituksen tukeminen, itseilmaisuus sekä taidekasvatuksen merkitys oppilaan minuuden rakentumisessa.

2.3 Perusteluja kuvataiteen opetukselle

Sirkka Laitisen (2006) mukaan kuvataiteen kohdalla käydään jatkuvasti keskustelua sen tarpeellisuudesta opetussuunnitelmassa. Hän määrittelee kuvataiteen opetuksen olennaisimmaksi tavoitteeksi sen, että oppilaalle syntyy henkilökohtainen suhde taiteeseen. Oppilaan taiteellinen oppiminen ja kuvallisen ajattelun kehitys sekä esteettisen valintojen pohtiminen ja tekeminen ovat tärkeässä roolissa kuvataiteen opetuksessa. Laitinen painottaa perusteluissaan myös sitä, että kuvataiteen tunneilla opitaan keinoja ilmaisemaan itseään muutenkin kuin vain verbaalisin keinoin. Kuvataide ohjaa tekemään, pohtimaan ja perustelemaan omia arvostuksia.

”Monesti nähdään, että (koulussa) on tärkeää oppia sellaisia valmiuksia, jotka auttavat menestymään yhteiskunnassa” (Laitinen, 2006, s. 33). Laitinen (2006) toteaa, että kuvataiteen ja visuaalisen ympäristön tuntemus on osa oppilaan kulttuurista ymmärrystä. Kun oppilas tuntee omat kulttuuriset lähtökohtansa, on hänen helpompi myös oppia kunnioittamaan muita kulttuureja. Nykypäivän globalisoituneessa maailmassa, jossa erilaiset kulttuurit ovat jatkuvasti tekemisissä keskenään, tällainen taito onkin äärimmäisen tärkeä yksilön toimiessa yhteiskunnassa. Taidekasvatuksella on myös suuri rooli innovoinnissa, ja innovointia taas tarvitaan yhteiskunnan talouskasvun edistämiseksi (Winner ym., 2013). Kuvataiteen opetuksella on siis yhteiskuntaa hyödyttäviä sisältöjä. Tämä taas on merkittävä tieto opetussuunnitelmaa laatiessa, sillä opetussuunnitelma toimii usein politiikan välineenä (McKernan, 2008) ja koulun yhtenä tehtävänä onkin kasvattaa oppilaista aktiivisia yhteiskunnan jäseniä (Salminen, 2012).

3 KUVATAIDE

OPETUSSUUNNITELMASSA

3.1 Kuvataiteen opetuksen sisältöjä

Valtioneuvon asetuksen (perusopetuslaki 422/2012 6 §) mukaisesti kaikille yhteisen kuvataiteen opetuksen vuosiviikkotuntimäärä on vähintään kaksi tuntia 7.–9. vuosiluokilla. Käytännössä tämä toteutetaan yleensä siten, että kaikille yhteisiä niin sanottuja pakollisia opintoja on seitsemännellä luokalla kahden tunnin verran viikossa ja 8.–9. luokilla järjestetään valinnaisia opintoja, joiden sisältö ja määrä vaihtelee kunnittain.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) on määritelty 7.–9. vuosiluokkien kuvataiteen opetukselle kolme keskeistä sisältöaluetta: *omat kuvakulttuurit*, *ympäristön kuvakulttuurit* sekä *taiteen maailmat*. Ensimmäisenä mainittu tarkoittaa tiivistettynä sitä, että opetuksessa käsitellään oppilaan omia tuotoksia sekä niitä kuvakulttuureja, joiden parissa hän erityisesti vapaa-ajallaan elää. Ympäristön kuvakulttuureja käsitellessä puhutaan muun muassa mediakulttuurista sekä rakennetusta että luonnon ympäristöstä. Taiteen maailmoissa taas keskeistä on tutkia taidehistoriaa sekä sitä, kuinka kunkin aikakauden yhteiskunnallinen tilanne on heijastunut taiteeseen.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin julkaisussa (Tiainen ym., 2012) ilmenee, että vuoden 2004 opetussuunnitelman tavoitteet kuvataiteen osalta on määritelty opettajien mielestä tarkoituksenmukaisesti. Vuoden 2014 opetussuunnitelman tavoitteet opetukselle jäävät kuitenkin Karvin uudemman selvityksen (Saarinen ym., 2019) mukaan opettajien mielestä hieman etäisimmiksi. Vielä vuoden 2004 opetussuunnitelmassa kuvataiteelle nimettiin selkeästi erilaisia aiheita, jotka tulee käsitellä tietyillä vuosiluokilla. Aiheet käsittelivät esimerkiksi valokuvausta, muotoilua ja grafiikkaa (POPS, 2004). Tällä hetkellä käytössä oleva opetussuunnitelma (2014) ei kuitenkaan nimeä mitään

yksittäisiä opetuksessa käsiteltäviä taitoja tai sisältöalueita opettamisen suunnittelun tueksi.

3.2 Kuvataiteen opetuksen tavoitteet

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet (2014) asettaa kuvataideopetukseen neljä päätavoitetta vuosiluokille 7–9. Tavoitteet on nimetty seuraavasti: visuaalinen havaitseminen ja ajattelu (T1), kuvallinen tuottaminen (T2), visuaalisen kulttuurin tulkinta (T3) ja esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen (T4). Seuraavaksi avaamme näitä opetussuunnitelman tavoitteita tarkemmin.

Ensimmäinen määritelty tavoite on *visuaalinen havaitseminen ja ajattelu*. Sen mukaan opetuksen tavoite on pyrkiä kannustamaan oppilasta tekemään havaintoja ympäröivästä visuaalisesta kulttuurista moniaistisesti ja monipuolisesti. Kuvallisessa tuottamisessa kannustetaan käyttämään erilaisia menetelmiä. Oppilasta rohkaistaan keskustelemaan omista ja muiden havainnoista sekä perustelemaan omia näkemyksiään. Omien havaintojen ja ajatusten ilmaisussa oppilasta innostetaan kokeilemaan erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja eri ympäristöissä.

Seuraavana tavoitteena on *kuvallinen tuottaminen*. Tässä tarkoituksena on oppilaan omien kuvallisten taitojen tuottamiseen syventyminen sekä oppilaan ohjaaminen erilaisten materiaalien, tekniikoiden ja välineiden luo. Tavoitteena on myös ”ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä” (POPS, 2014, s. 426). Tavoitteeseen liittyy myös oppilaan rohkaiseminen itseilmaisuuksiin. Oppilasta ohjataan yhdistämään erilaisia kuvallisen viestinnän tapoja sekä vaikuttamisen keinoja soveltaen omilla kuvilla.

Kolmas kuvataiteen opetuksen tavoite on *visuaalisen kulttuurin tulkinta*. Oppilasta ohjataan soveltamaan kuvallisia, sanallisia sekä muita kuvatulkinnan menetelmiä kattavasti. Tulkinnan tavoitteena on ”ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista” (POPS, 2014, s. 427). Opetuksen tavoite on tarkastelun lisäksi innostaa oppilasta soveltamaan kuvallisessa tuottamisessa eri kulttuurien ja aikojen kuvailmaisun tapoja.

Viimeinen tavoite kuvataiteen opetuksessa on *esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen*. Tässä tavoite on ”kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla” (POPS, 2014, s. 427). Tavoitteessa pyritään siis saamaan oppilas ymmärtämään, että kuvallinen ilmaisu on yksi vaikuttamisen keino. Oppilasta ohjataan ottamaan omilla kuvilla kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin.

3.3 Kuvataiteen ohjaus ja arviointi

Kuvataiteen ohjausta on määritelty peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa (2014). Sen mukaan kuvataiteen opetuksessa on tavoitteena ottaa jokainen yksilö omanlaisenaan oppijana huomioon. Opetuksessa siis otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet ja ohjaus on henkilökohtaista. Määtä ja Uusiautin (2012) mukaan opetus onkin jatkuvaa vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä. Opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan taideoppimisen ohjaus on luonteeltaan turvallista, moninaisuutta kunnioittavaa ja itseilmaisuun rohkaisevaa. Jokaista oppilasta rohkaistaan hyödyntämään omia vahvuuksiaan. Ohjauksen tulee lisäksi olla tulevaisuuteen tähtäävää, minkä vuoksi vuosiluokilla 7–9 osaamista kuvataiteessa vahvistetaan erityisesti perusopetuksen jälkeisiin opintoihin valmistavasta näkökulmasta.

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa (2014) niin ylempien kuin alempienkin vuosiluokkien arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan ohjaavaa, kannustavaa sekä yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Vuosiluokilla 7–9 arvioinnissa tuetaan oppilaan kuvan tuottamisen ja niiden tulkitsemisen taitoja. Keskeisiä taitoja arvioinnin kannalta ovat lisäksi visuaalisen kulttuurin kattava tuntemus, pitkäjänteisten työtapojen omaaminen sekä itsearviointitaitojen kehittyminen. Oppilaan tulee osata ilmaista omia ajatuksiaan, sekä kunnioittaa muiden ajatuksia. Arviointi on laaja-alaista ja kohdistuu kaikkiin kuvataiteen tavoitteissa määriteltyjen taitojen osa-alueisiin.

4 ETÄTYÖ JA ETÄOPETUS

4.1 Näkökulmia etätyöhön

Etätyö on ollut suhteellisen yleistä Suomessa jo ennen koronakriisiäkin (Ruohomäki, 2020). Työ- ja elinkeinoministeriön vuotta 2019 koskevassa työolobarometrissa (TEM, 2020) etätyö määritellään tarkoittamaan työnantajan kanssa sovittua ansiotyöntekoa, joka tapahtuu päätyöpaikan ulkopuolella. Barometrissa ilmeni, että vuonna 2019 etätyötä teki säännöllisesti vajaa neljännes ja satunnaisesti yli kymmenen prosenttia palkansaajista.

Ruohomäen (2020) mukaan koronaviruksen vuoksi etätyön määrä lisääntyi kuitenkin merkittävästi. Maaliskuussa 2020 valmiuslain käyttöönoton jälkeisellä viikolla etätöiden määrä Suomessa kasvoi 541 prosenttia normaaliin viikkoon verrattuna. Taloustutkimuksen Ylelle huhtikuussa 2020 teettämän kyselyn mukaan jopa yli puolet kyselyyn vastanneista (N=1401) työikäisistä tekisivät mielellään etätöitä aina, kun se on mahdollista (Pantsu, 2020).

Minna Helle (2004) on määritellyt etätyötä sekä tarkastellut siihen liittyviä mahdollisuuksia ja riskejä. Hänen mukaansa etätyöhön vaaditaan luottamusta ja ennakkoluulottomuutta sekä työnantajan että työntekijän puolesta. Työntekijällä tulee olla hyvät ajanhallintataidot, organisointikykyä, vastuuntuntoisuutta sekä keskittymiskykyä etätyöskentelyn onnistumiseksi. Lisäksi tietoteknisten edellytysten on täytyttävä jo ennen etätyöhön siirtymistä. Etätyön mahdollisuutena hän pitää autonomiaa työskentelytapojen ja työajan suhteen. Toisaalta etätyössä on riskinä työn ja vapaa-ajan rajan hämärtyminen sekä sosiaalinen eristäytyminen. Riskejä liittyy myös tietoturvallisuuden verkkotyökaluja käyttäessä sekä työsuojelun toteutumiseen. Helteen mukaan riskien minimoimiseksi ennakkosuunnittelu on ensiarvoisen tärkeää.

4.2 Opettajien kokemuksia etätyöstä

Opetusalan ammattijärjestö (OAJ, 2020) teetti huhtikuussa kevään etäopetusjaksosta kyselyn, joka tavoitti yli 5500 opettajaa, rehtoria sekä esimiestä peruskoulusta yliopistoon. Noin 70 prosenttia opettajista arvioi poikkeusjärjestelyiden toimineen kokonaisuutena hyvin. Noin puolet kokivat osaamisensa riittäneen hyvin ja puolet kohtalaisesti etäopetuksen toteuttamiseen. Noin 40 prosenttia vastanneista kertoi ainakin osan käytetyistä laitteista ja ohjelmista tulleen heille täysin uusina välineinä, minkä vuoksi voidaankin puhua ”digiloikasta”.

OAJ:n (2020) kyselystä ilmeni, että lähes kaikkien opettajien työhön käyttämä aika lisääntyi – valtaosalla paljon. Avovastauksissa kerrottiin aikaa kuluneen laajentuneeseen valmistelutyöhön, oppilaille annettavaan henkilökohtaiseen palautteeseen, muuhun viestintään sekä uusien laitteiden käyttöönottoon. Lisääntynyt työmäärä nousi esiin myös opettajien yhteisöpalvelu Freedin (2020) yhdessä Alakoulun aarreaitta -nimisen Facebook-yhteisön kanssa keväällä toteuttamassa kyselyssä opettajille: lähes 90 prosenttia kyselyyn vastanneista ilmoitti työmääränsä kasvaneen etäopetuksessa. Kasvanut työmäärä on näkynyt myös opettajien jaksamisessa: noin joka viides peruskoulun ja lukion opettaja koki työssäjaksamisensa heikoksi (OAJ, 2020). Freedin (2020) kyselyyn vastanneista opettajista vain viidennes kertoi pystyneensä rajaamaan työtään, 78 prosenttia koki ongelmia työmäärän hallitsemisessa ja lähes 70 prosenttia opettajista ilmoitti lepäävänsä huonosti tai vaihtelevasti.

OAJ:n (2020) kyselyssä opettajat arvioivat, että etäopetuksella on ollut kielteinen vaikutus joidenkin yksittäisten oppijoiden oppimiseen. Tilanteet kotona ja oppilaiden itseohjautuvuus vaihtelevat suuresti, minkä vuoksi lähiopetuksen merkitys korostuu. Toisaalta poikkeusjärjestelyillä nähtiin olevan myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi oppilaille, joilla on keskittymisvaikeuksia tai aistiyliherkkyyttä. Myös Freedin (2020) teettämästä kyselystä nousi esiin jotain myönteisiä näkökulmia. Yhteisöllisyyden koettiin lisääntyneen oman työyhteisön ja ammatillisten verkostojen keskuudessa. Lisäksi parantuneet digitaidot niin opettajien kuin oppilaiden osalta nousivat esiin. Etäopetus koettiin myös innostavaksi sekä ammatillisesti kiinnostavaksi. Valtaosa opettajista koki kyenneensä toteuttamaan opetussuunnitelmaa hyvin etänä.

Opettajien kokemuksissa etätyöstä löytyy samankaltaisia ilmiöitä myös kansainvälisellä tasolla. Tuoreessa tutkimuksessa Englannista (Kim & Asbury, 2020) haastateltiin kahtakymmentäneljää opettajaa kevään 2020 etäopetuksesta. Opettajat olivat kokeneet paljon epävarmuutta etäopetusjakson alussa, mikä oli synnyttänyt haasteita: esimerkiksi uusien opetusmenetelmien opetteluun oli kulunut paljon aikaa. Ajanhallinta oli muutenkin tuottanut haasteita: raja työpäivän ja vapaa-ajan välillä oli hyvin häilyvä. Opettajat olivat olleet huolissaan heikommista oppilaista, joilla ei esimerkiksi ollut turvalliset olot kotona. Opettajien mukaan osalle oppilaista etäopiskelu oli kuitenkin ollut toimivampi vaihtoehto kuin lähiopetus. Yhtenä tärkeänä asiana ilmeni ihmissuhteet: opettajat kaipasivat lähikontaktia oppilaisiinsa, mutta toisaalta kokivat yhteisöllisyyden lisääntyneen opettajien keskuudessa etäopetuksen aikana. Etäopetus oli myös tuonut uusia näkökulmia, esimerkiksi digiloikka nähtiin myönteisenä mahdollisuutena tulevaisuuden lähiopetustakin ajatellen. Kimin ja Asburyn tutkimuksen haastatteluista nousi siis esiin samoja aiheita, joita OAJ:n (2020) ja Freedon (2020) kyselyissä ilmeni.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Koronaviruksen aiheuttama tilanne vaikutti kaikkien suomalaisten koulujen arkeen keväällä 2020. Erityisesti taito- ja taideaineiden siirtäminen etäopetukseen tuotti haasteita toiminnallisuutensa ja jatkuvan ohjauksentarpeen vuoksi. Tämän sekä oman kiinnostuksemme vuoksi valitsimme tarkasteltavaksi juuri taito- ja taideaineisiin kuuluvan kuvataiteen oppiaineen ja sen, kuinka kuvataiteen opetus siirtyi etäopetukseen COVID-19-pandemian aiheuttavien olosuhteiden seurauksesta. Tutkimuksessamme selvitämme, millaisena kuvataiteen aineenopettajat peruskoulun vuosiluokilla 7–9 kokivat kevään 2020 etäopetusjakson ja millaisin tavoin opettajat toteuttivat kuvataidekasvatusta poikkeusolojen aikana.

Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

1. Millaisia kokemuksia kuvataiteen aineenopettajille jäi etäopettamisesta poikkeusolojen aikana keväällä 2020?
2. Millaisia tehtäviä opettajat teettivät etäopetuksen aikana ja kuinka opetussuunnitelman tavoitteet näkyivät niissä?

5.2 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Valitsimme tutkimukseemme kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän. Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan kvalitatiivinen tutkimus on yksinkertaisimmillaan aineiston ja sen analysoinnin kuvausta, johon ei liity merkittävästi numeraalisten tulosten kuvaamista. Siinä keskitytään usein pieneen määrään tapauksia, joita analysoidaan perusteellisesti. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei olekaan tilastolliset yleistykset, vaan sen keskiössä on ymmärtää,

kuvailuilla tai teoreettisesti tulkita jotain ilmiötä, tapahtumaa tai toimintaa (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Kasvatustieteellisessä tutkimuksessa on usein kohteena juuri yksittäiset ilmiöt, joita tarkastellaan jostain valitusta näkökulmasta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Laadullinen tutkimusote onkin siis nykyään yleinen ja hyväksytty menetelmä kasvatustieteissä (Eskola & Suoranta, 2008).

Teorian merkitys laadullisessa tutkimuksessa on välttämätön ja sen tulee olla vuorovaikutuksessa aineistosta saatujen tulosten kanssa (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Laadullisen tutkimuksen yhtenä piirteinä on myös hypoteesittomuus: tutkija ei aseta tutkimuskohteesta ennako-olettamuksia, jotka rajaisivat tutkimuksellisia toimenpiteitä (Eskola & Suoranta, 2008). Laadullinen tutkimusprosessi pyritään muutenkin pitämään mahdollisimman avoimena, esimerkiksi tutkimustehtävä voi muuttua vielä tutkimuksen myöhemmissäkin vaiheissa (Kiviniemi, 2018).

5.3 Aineistonkeruu ja haastattelut

Laadullisessa tutkimuksessa on monia eri keinoja aineiston keräämiseen (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Valinta aineistonkeruumenetelmästä tehdään tutkimuskysymyksen perusteella. Valitsimme tähän tutkimukseen aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun, sillä haastattelu antaa mielestämme mahdollisuuksia tarpeeksi laajoille vastauksille, joita ei ole huoliteltu kuten kirjallisissa vastauksissa. Lisäksi ”haastattelu on vuorovaikutusta, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa” (Eskola & Suoranta, 2008, s. 85). Haastattelijä voi toistaa kysymyksiä, korjata väärinkäsityksiä sekä pyytää tarkennuksia (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Haastattelumme olivat teemahaastatteluja. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit, eli teemat, on etukäteen päätetty (Eskola & Suoranta, 2008). Tässä tutkimuksessa haastattelujen teemat käsittelivät etäopetusjakson toteuttamista käytännössä sekä opettajien kokemuksia etäopetuksesta. Välillä tarkensimme tai syvensimme kysymyksiämme haastateltavien vastausten perusteella. Tämä on myös tyypillistä teemahaastattelulle (Eskola & Suoranta, 2008; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tutkimuksemme kysymysrunko löytyy tutkimuksen lopusta liitteenä (liite 1).

Lähetimme haastattelukutsuja (liite 2) sähköpostitse yläkouluissa työskenteleville kuvataiteen aineenopettajille ympäri Suomea. Lisäksi julkaisimme kutsun Facebookissa eräässä kuvataiteen opettajien ryhmässä. Tutkimuksemme aineistona toimii viiden kuvataiteen aineenopettajan haastattelut. Kaikki haastateltavat olivat naisia. Emme kuitenkaan pitäneet haastateltavien sukupuolta merkittävänä tekijänä tutkimuksemme kannalta, joten emme käsittele asiaa sen tarkemmin tuloksissa.

Valikoimme haastateltavat niin, että jokaisella heistä oli vähintään viisi vuotta työkokemusta kuvataiteen aineenopettajana peruskoulun vuosiluokilla 7–9. Tutkimukseen osallistuneilla työkokemusta oli 5–30 vuotta. Opettajista kolme työskenteli kahdella koululla etäopetuksen aikana. Näin haastateltavia oli yhteensä kahdeksasta eri koulusta ja neljästä eri kaupungista. Kaupunkien koot erosivat toisistaan suuresti. Asukasmäärät kaupunkien välillä vaihtelivat alle kymmenen tuhannen asukkaan kaupungista yli 220 000 asukkaan kaupunkiin. Näin saimme kerättyä kokemuksia mahdollisimman erilaisista ympäristöistä COVID-19-pandemian aiheuttamassa poikkeustilanteessa. Tutkimuksemme emme kuitenkaan vertaile eroja pienissä ja suurissa kaupungeissa työskennelleiden opettajien vastausten välillä.

Toteutimme haastattelut loka- marraskuun 2020 aikana yksilöhaastatteluina etäyhteyksin. Haastattelut toteutettiin verkkoalustoilla Zoom, Microsoft Teams sekä Google Meet. Verkkoalusta valikoitui haastateltavan omien toiveiden mukaan. Olimme molemmat mukana kaikissa viidessä haastattelussa. Jokainen haastattelu nauhoitettiin älypuhelimilla ja lisäksi Zoom-verkkopalvelussa tehdyt haastattelut tallennettiin palvelun omalla nauhoitustyökalulla.

5.4 Aineiston analyysi

Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja tällä tavalla tuottaa uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. Heidän mukaansa analyysillä pyritään tiivistämään aineisto kadottamatta kuitenkaan sen sisältämää informaatiota. Valitsimme aineistomme analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin. Sisällönanalyysissä aineistoa eritellään, siitä etsitään yhtäläisyyksiä ja eroja sekä sitä tiivistetään (Saaranen-Kauppinen

& Puusniekka, 2006). Sisällönanalyysissa tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Toteutimme aineistomme analyysin induktiivisesti eli aineistolähtöisesti molempien tutkimuskysymysten osalta. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan induktiivisessa analyysissä analyysin tekoa ei määritä aikaisemmat teoriat. Siinä edetään ikään kuin yksittäisestä yleiseen muodostamalla aineistosta teoreettinen kokonaisuus. Täysin puhtaasti aineistolähtöinen analyysi ei kuitenkaan ole mahdollista, sillä aikaisemmat teoriat ja havainnot käsitteineen luovat väkisininkin ennakkokäsityksiä tutkittavasta aiheesta.

Aluksi litteroimme haastattelut, eli muutimme puheen tekstiksi. Litteroinneissa kiinnitimme huomiota eleisiin, äännähdyksiin ja äänenpainoihin vain niissä tilanteissa, joissa ne toivat selkeästi esille haastateltavan asennetta käsiteltävään aiheeseen (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018). Haastattelut kestivät yhteensä 79 minuuttia ja haastatteluista tehtyjen litterointien yhteenlaskettu pituus oli 25 sivua kirjasintyyllillä Calibri, kirjasinkoolla 12 ja rivivälillä 1,5.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen liittyviä asioita analysoidessamme käytimme analyysitapana teemoittelua. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan teemoittelussa aineistoa luokitellaan erilaisiksi aihepiireiksi eli teemoiksi. Siinä keskitytään aiheiden sisältöihin, ei siihen, kuinka usein kyseiset asiat on mainittu aineistossa. Tulostimme litteroinnit ja alleviivasimme niistä kaikki opettajien kokemuksiin liittyvät asiat. Leikkasimme ne irti ja yhdistelimme ne omiksi aihepiireikseen. Saimme luotua monta alateemaa, joita yhdistelemällä löysimme viisi teemaa (taulukko 1). Kuvataiteen aineenopettajien kokemuksista etäopetuksesta muodostui siis seuraavat teemat: 1. ajanhallinnan ongelmat, 2. arvioinnin haasteet, 3. vuorovaikutuksen puute, 4. rauha työskentelyssä sekä 5. uudet näkökulmat omaan työhön.

TAULUKKO 1. Kuvataiteen aineenopettajien kokemuksia etäopetusjaksosta

TEEMAT	ALATEEMAT
Ajanhallinnan ongelmat	Tunti- ja jaksosuunnitelmien tekeminen uudestaan
	Sähköisiin työvälineisiin tutustuminen omalla ajalla
	Lukujärjestyksen puute
	Omien materiaalien suunnittelu ja tekeminen
	Jatkuva palautteiden kirjoittaminen
Arvioinnin haasteet	Arvioinnin yksipuolistuminen
	Arvioinnin määrän lisääntyminen
	Etäjaksion töiden poisjättäminen päättöarvioinnista
Vuorovaikutuksen puute	Huoli pudokkaista
	Prosessin ohjauksen väheneminen
Rauha työskentelyssä	Melun puuttuminen
	Ujommilla oppilailla turvallinen tila
Uudet näkökulmat omaan työhön	Digiloikan antamat valmiudet
	Yhteisöllisyyden lisääntyminen ammattiryhmässä
	Muuttuneet välineet ja tehtävät

Toinen tutkimuskysymyksemme käsittelee opettajien etäopetusjakson aikana teettämiä tehtäviä ja sitä, kuinka perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) tavoitteet näkyvät niissä. Tätä varten etsimme litteroinneista kaikki tehtäviä koskevat maininnat ja alleviivasimme ne. Ryhmittelimme tehtävien aiheet seuraaviin teemoihin: 1. rakentelu ja arkkitehtuuri, 2. asetelmat ja kollaasit, 3. valokuvaus sekä 4. analysointi.

Vertailimme haastatteluissa mainittuja tehtäviä opetussuunnitelmassa (2014) määritelyihin kuvataiteen opetuksen päätavoitteisiin vuosiluokilla 7–9. Tavoitteista ensimmäinen, eli *visuaalinen havaitseminen ja ajattelu* (T1) näkyy mielestämme kaikkien kolmen seuraavan tavoitteen taustalla, joten tämän liitimme koskemaan jokaista teemaa. *Kuvalliseen tuottamiseen* (T2) liitimme aineistomme kolme ensimmäistä teemaa. Neljännen teeman sijoitimme *visuaalisen kulttuurin tulkinnan* (T3) alle. Neljäs tavoite, eli *esteettinen, eettinen ja ekologinen arvottaminen* (T4) taas ei ilmennyt mielestämme yhdenkään mainitun tehtävän aiheessa, joten emme liittäneet sitä mihinkään teemaan. Tämä tavoite näkyi kuitenkin etäjaksolla teetettyjen tehtävien materiaaleissa.

6 TULOKSET

6.1 Kuvataiteen aineenopettajien kokemuksia etäopetuksesta

Haastatteluissa kuvataiteen opettajat kertoivat monipuolisesti kokemuksistaan etäopetuksesta. Vastauksissa suurimmaksi teemaksi nousi esiin etätyöhön siirtymisestä johtunut kasvanut työmäärä ja siitä seuranneet ajankäytön hallinnan ongelmat. Vaikka etätyöskentely muutti ja hankaloitti opettamisen järjestämistä, jokaisessa haastattelussa tuotiin ilmi myös myönteisiä kokemuksia ja oivalluksia omaan ammattiin ja työhön liittyen.

Tekemiemme haastattelujen perusteella löysimme kuvataiteen aineenopettajien kokemuksista etäopetusjaksolta seuraavat viisi teemaa: 1. ajankäytön hallinnan ongelmat, 2. haasteet arvioinnissa, 3. vuorovaikutuksen puute, 4. rauha työskentelyssä sekä 5. uudet näkökulmat omaan työhön. Jokaisessa alaluvussa esiintyy useamman kuin yhden haastateltavan kokemuksia käsiteltävään teemaan liittyen. Seuraavaksi avaamme tarkemmin näitä teemoja ja yksittäisiä opettajien kommentteja. Haastateltavat on koodattu kirjain- ja numeroyhdistelmällä niin, että ensimmäisen haastateltavan koodi on H1, toisen H2 ja niin edelleen.

6.1.1 Ajankäytön hallinnan ongelmat

Haastatteluissa jokaisen opettajan eniten mainitsemaksi haasteeksi etäopetusjakson aikana nousi omaan ajankäyttöön liittyvät ongelmat. Jokainen haastateltavista koki, että etätyöskentely lisäsi omaa työmäärää suuresti. Jo valmiit *jakso- ja tuntisuunnitelmat tuli tehdä uudestaan*, koska ne perustuivat oletukselle, että opiskelu tapahtuu koulussa, missä on käytössä koulun välineet ja materiaalit. Kahdeksasta koulusta vain kahdessa oppilailla oli mahdollisuus hakea koululta materiaalia kuvataiteen tehtävien tekoa varten kevään etäopetusjakson aikana.

Hankaluuksia omaan ajankäyttöön aiheutti myös se, että etäopetuksen alussa opetuksesta *puuttui lukujärjestys*; opetustuokioille ei ollut määrätty mitään tiettyä aikaa. Oppilaat palauttivat tehtäviä sekä kysyivät tarkentavia kysymyksiä opettajilta useilla eri digitaalisilla alustoilla vuorokauden ympäri, minkä vuoksi opettajat kokivat olevansa töissä aamusta iltaan. Eräs haastateltavista kuvaa omaa kasvanutta työmääräänsä seuraavasti:

Mutta ite oli kuitenkin jotenkin koko ajan tavoitettavissa, tietokone ja viestikentät kilisi koko ajan. Ja sitten se, että oppilaat kaikesta huolimatta vaikka kuinka yritti opettaa niin, niil oli monta eri tapaa palauttaa niitä tehtäviä, että ne ei vaan osannu laittaa sen Teamssin kautta, vaikka niitä kuinka yritti opettaa. Nii sitten niitä tuli tekstiviestillä ja tuli sähköpostia ja tuli WhatsAppia, niitä tuli joka paikkaan ja sit sitä vähä yritti pysyä ite kärryillä, että missä ne tehtävät on ja muuta. (H3)

Kun opetus siirtyi keväällä 2020 lähiopetuksesta etäopetukseen, tieto siirtymästä tuli opettajille noin päivän varoitusajalla. Vain yksi haastateltavista oli juuri ennen etäopetukseen siirtymistä saanut koulutusta omassa työpaikassaan sellaisten digitaalisten sovellusten käytöstä, joissa oppilaiden opettaminen verkkoyhteyden avulla oli mahdollista. Kyseinen opettaja oli ehtinyt ottaa sovelluksia käyttöön myös oppilaidensa kanssa. Loput neljä kokivat, että *sähköisiin työvälineisiin tutustuminen tuli hoitaa omalla ajalla*, ja näin lisäsi jo valmiiksi kasvanutta työmäärää entisestään. Tämä näkyi esimerkiksi seuraavassa haastateltavan kommentissa: ”Mulla ei ollut esimerkiksi siinä vaiheessa itselläni minkäänlaista käsitystä esimerkiksi tästä Teams-sovelluksesta, jota me jouduttiin sit käyttämään ja siinä meni alussa opetellessa” (H1). Useampi haastateltavista nosti esiin myös riittämättömän tuen koululta nopeasti tapahtuvaan digiloikkaan:

Aika paljonhan tvt-aidot on semmosia, että opettajalle lykätään niitä. Halutaan että ne osattas, mut niihin ei varata minkäänlaista koulutusta tai aikaa. Et se pitäis vähän niinku itse omasta ajasta repiä. Ja nyt sitä tuli revittyä toki omasta ajasta, mut se oli vähän semmonen pakkorako. (H3)

Koululta saatuun tuen määrän riittämättömyyteen vaikutti myös kokemus siitä, että jo pelkästään pakollisten perusasioiden kuten sähköisten opetusryhmien luominen vei runsaasti aikaa. Eräs haastateltavista toteaaakin: ”Heitettiin syliin yhtäkkiä tommonen, että käytä Office365:n Teams-osioo, tee ryhmät sinne. Ja sit

meillä oli varmaan semmonen ehkä tunnin verran tukea taustalla, että tehtiin ne ryhmät ja siitä se sitten lähti” (H5). Ryhmien tekeminen ja niiden hallinta nostettiin esiin haastatteluissa myös siksi, että jokaisella opettajalla oli useita ryhmiä opetettavanaan etäopetusjakson aikana. Työmäärän vähentämiseksi haastateltavista osa mainitsi teettäneensä samoja tehtäviä eri luokka-asteilla.

Oman aikansa vei myös oman *opetusmateriaalin suunnittelu ja tekeminen*. ”Editoin niitä (omia opetusvideoita) sitten pitkin yötä” (H2) eräs haastateltava totesi naureskellen. Ajankäytön hallintaan toivottiin myös ulkopuolista apua, koska oman itsensä johtaminen tuntui haastavalta. Poikkeuksellisen tilanteen ei haluttu vaikuttavan annetun opetuksen laatuun. Useampi haastateltava koki opetuksen suunnittelun etäopetuksessa hankalaksi myös siksi, että vuorovaikutuksen puutteen vuoksi omaa materiaalia oli muokattava mahdollisimman helposti ymmärrettävään muotoon välttyäkseen väärinymmärryksiltä.

Etäopetusjakso kesti lopulta lähes kaksi kuukautta. Opettajat ehdivät teettää tuona aikana useita tehtäviä oppilaille. Opettajat saivat monesti nähdä oppilaiden töitä vasta siinä vaiheessa, kun ne olivat valmiita – ohjaaminen prosessin keskellä jäi kokonaan pois. Haastateltavien keskuudessa oli siis yleistä antaa jokaiselle oppilaalle henkilökohtaista palautetta töiden lopputuloksista. *Jatkuva palautteiden kirjoitus* koettiin oman ajankäyttöön liittyväksi haasteeksi.

6.1.2 Haasteet arvioinnissa

Kevään 2020 etäopetusjakso loi haasteita myös arviointiin. Etätehtävien arviointi koettiin lähinnä lopputuloskeskeiseksi, koska oppilaille ei pystytty antamaan entiseen tapaan välipalautetta työn etenemisestä. Yksi opettajista oli toteuttanut etäopiskelun aikana vertaisarviointia, jossa oppilaat esittelivät omia töitään kameralle ja saivat niistä palautetta luokkalaisiltaan. Vaikka *arvioinnin koettiin yksipuolistuneen*, oli toisaalta myös sen *määrä lisääntynyt*, koska jokainen palautettava työ arvioitiin kirjallisesti. Arviointikeskeisyys pani pohtimaan kuvataiteen arviointia myös etätyöskentelyn konseptin ulkopuolella:

Ne (keskustelut oppilaiden kanssa) oli aika arviointikeskeisiä. Mikä ei oo itseasiassa yläkoululaisten kanssa vältsiin kauheen hyvä juttu. Et vaikka mä oon aina ajatellu kuvisopettajana, että on tärkeetä, että kuvista arvioidaan samalla lailla kun muitakin oppiaineita, edelleenkin oon sitä mieltä et niin kauan kun koulussa arvioidaan niin tottakai kuvistakin pitää arvioida, niin tän oppiaineen arvostus kärsis heti jos se ois vaan hyväksyty/hylätty. Mutta kyllä siinä on tosi paljon varjopuolia, että se arviointi on lisääntynyt. Kyllä se pistää noita teinejä jumiin tosi paljon enemmän. Siinä on isot riskit mielestäni. (H2)

Etäopetusjakson työt jäivät pois päättöarvosanan suunnittelusta. Viidestä haastateltavasta kolme myönsi painottaneensa päättöarvioinnissa vain niitä töitä, jotka oli tehty jo ennen etäopetusaikaa kouluolosuhteissa. Etäjaksolla tehtyjä tehtäviä otettiin mukaan arviointiin lähinnä vain silloin, kun opettaja oli kahden numeron vaiheilla antaessa päättöarvosanaa oppilaalle. Tekemättä jätettyjen tehtävien vuoksi ainakin kaksi opettajaa oli joutunut laskemaan oppilaan kuvataiteen arvosanaa kevään todistukseen. Opetussuunnitelman (2014) noudattaminen poikkeusoloissa koettiin haastavaksi. Eräs haastateltavista koki noudattamisen jopa mahdottomaksi: ”Se mikä mua harmitti siinä oli se, että ei ollut aikaa eikä mahdollisuuksia oikeesti noudattaa sitä opetussuunnitelmaa” (H1). Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa (2014) arviointi keskittyy vahvasti yksilön edistymisen seurantaan sekä kuvista tehtyyn havainnointiin. Näitä asioita opettajien oli haasteellista arvioida etäopetuksessa.

6.1.3 Vuorovaikutuksen puute

Jokainen haastateltavista koki vuorovaikutuksen puutteen etäopetuksessa haasteeksi. Erityisesti *huoli pudokkaista* oli suuri. Jokaisella opettajalla oli opetettavana joitakin oppilaita, joihin he eivät saaneet lainkaan yhteyttä etäjaksion aikana yrityksistään huolimatta. Oppilaiden tavoittamisen eteen tekivät töitä myös jotkut erityisopettajat sekä koulunkäynninohjaajat. Vaikka kevätlukukauden viimeiset päivät järjestettiin lähiopetuksessa, eivät kaikki oppilaat kuitenkaan palanneet takaisin kouluun.

Oppilaan ohjaaminen etäopetuksessa koettiin pääosin haastavaksi vuorovaikutuksen vähäisyyden vuoksi. Tämän katsottiin myös vaikuttavan kielteisesti joidenkin oppilaiden kuvataiteen töiden etenemiseen. Asia voidaan

havaita seuraavasta lausahduksesta: ”Joillakin oli haastetta siinä, et ku ope ei oo vieressä ohjaamassa, niin se tehtävän tekeminen ja palautus tuppaa jäämään” (H4). *Prosessin ohjaus väheni* jokaisella haastateltavalla, koska töiden etenemistä ei päässyt seuraamaan samalla tavalla kuin normaalitilanteessa luokkahuoneessa. ”Semmonen ohjaaminen jäi vähemmälle. Et sitä koulussa tapahtuu, että ne (oppilaat) kysyy luontevasti ja iteki pääsee aina sit neuvoon, että miten työtä kannattaa viedä eteenpäin. Niin se jäi vähemmälle” (H3) eräs haastateltavista pohti haastattelun aikana. Koettiin siis, että oppilaat eivät myöskään pyytäneet opettajalta ohjausta samoissa määrin kuin ennen. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet (2014) kuvaa kuvataiteen opetusta ohjaavaksi ja oppilasta kannustavaksi. Opetuksessa on tärkeää huomioida oppilaan yksilöllinen ohjauksen tarve. Opettajat kokivat, että ohjausta oli hankalaa toteuttaa opetussuunnitelman mukaisesti.

6.1.4 Rauha työskentelyssä

Etäopetuksen myönteisenä puolena opettajista yli puolet nostivat esille opetustilanteiden rauhoittumisen. Oppituntien levottomuus ja esimerkiksi välineiden hakemisesta aiheutuva hälinä oli yhtäkkiä kokonaan poissa. Omassa työssä esiintyvien häiriötekijöiden vähentyminen ja *melun puuttuminen* koettiin vaikuttavan positiivisesti omaan jaksamiseen. Tämä on havaittavissa seuraavassa kommentissa: ”Se mitä opettajana ja ylipäänsä ihmisenä kaipaa on et ois rauhallista, hiljaista. Niin se meluhan puuttu työpäivistä yhtäkkiä täysin kokonaan, ku ei oltu siellä kouluympäristössä. Niin siis ehkä oma syke laski siinä mielessä vähäsen” (H4). Lisääntyneen rauhan koettiin myös tuovan hyviä asioita oppilaiden kohtaamiseen:

Et se oli mun mielestä toisaalta kiva. Et siit tykkäsin kyllä. Et oli semmonen rauha siihen hommaan. Sit joku saatto kysyy jotain ja et se oli enemmän semmosta ihminen ihmiselle niinku suoraa. Siin oli pois semmoset ylimääräiset häiriötekijät mikä musta oli tosi hienoa. (H5)

Opettajien mielestä oppituntien rauhoittuminen näkyi muutaman oppilaan työn jäljessä myönteisesti: ”Ihan muutama oppilas oli ehkä semmoisiakin, että ne saatto onnistuu sitten tässä kotityössä paremmin kuin koulussa, et niitten

keskittyminen herpaantuu isossa ryhmässä” (H4). Kaksi opettajaa nosti etätyöskentelyn myönteiseksi puoleksi esiin myös luokkatilanteessa ujompien oppilaiden työskentelyn poikkeuksellisen jakson aikana. Ryhmäpaineen poistumisen koettiin antavan *ujommille oppilaille turvallisen tilan* työskennellä entistä rohkeammin ja samalla saamaan opettajilta aiempaa enemmän palautetta.

6.1.5 Uudet näkökulmat omaan työhön

Myönteisenä asiana etäopetuksessa koettiin se, kuinka etäopetus antoi opettajille uusia näkökulmia omaan työhön. Uusi tilanne koettiin haastavana, mutta mielenkiintoisena haasteena. Tilanteen vaatima pakollinen *digiloikka antoi valmiuksia* erilaisten digitaalisten materiaalien ja alustojen käytölle myös tulevaisuuteen. Yli puolet sanoivat käyttävänsä etäopetusjaksolta tuttuja digitaalisia alustoja opetuksessa myös haastatteluiden aikana lähiopetuksessa.

Voimavaraksi etäjakson aikana haastatteluissa nostettiin esiin erilaiset kuvataiteen opettajien ryhmät, joissa jaettiin materiaaleja toisille opettajille. Yhteisöllisyyden kasvua kuvattiin esimerkiksi seuraavasti: ”Täytyy sanoa, että kuvataideopettajat mun mielestä hirveen hienosti puhals yhteen hiileen, se Facebookin Kuvista-ryhmä oli varmaan aika monelle semmonen pelastus. Siellä jaettiin ideoita ja ihan suoria tuntisuunnitelmia paljon avoimemmin ku aikasemmin” (H4). Useampi haastateltavista koki *yhteisöllisyyden kasvaneen ammattiryhmässä* etäopetusjakson aikana.

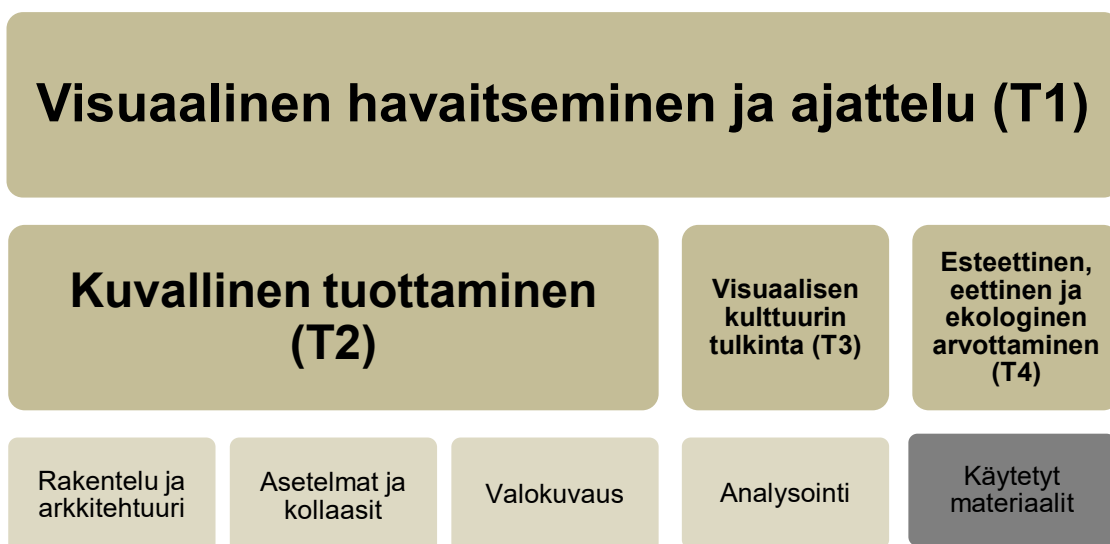
Poikkeustilanteen vuoksi omaa oppiainetta oli katsottava uudesta näkökulmasta. Vaikka *välineet ja tehtävät muuttuivat*, opetus jatkui. Omasta työstä heräsi uusia ajatuksia: ”Piti miettii et mikä itseasiassa on kuvisväline ja millä kaikella sitä voi tehdä – – mä opetan mun omaa oppiainetta, mutta välineet on vaan jotain ihan muuta ku mitä oli tullu ajatelleeks aikasemmin” (H4). Tämä havainto näkyi esimerkiksi siinä, miten opettajat olivat hyödyntäneet etäopetuksessa muun muassa erilaisia elintarvikkeita sekä kierrätysmateriaaleja. Neutraalimpaakin asennetta oman työn muutoksiin oli löydettävissä haastatteluissa: ”En mä nyt varmaan pyörää keksinyt uudestaan” (H1).

6.2 Etäopetuksen aikana teetettyjä tehtäviä

Toinen tutkimuskysymyksemme käsittelee etäopetuksen aikana toteutettuja tehtäviä. Haastateltavat olivat teettäneet oppilailla hyvin vaihtelevia tehtäviä, joita oppilaat tekivät omalla ajallaan ja palauttivat valmiit työt opettajille esimerkiksi valokuvien muodossa. Avaamme seuraavaksi tehtävien aiheista löytämiämme neljää teemaa, jotka ovat 1. rakentelu ja arkkitehtuuri, 2. asetelmat ja kollaasit, 3. valokuvaus sekä 4. analysointi. Käsittelemme myös opetuksessa käytettyjä materiaaleja.

Tarkastelemme perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) vuosiluokille 7–9 määriteltyjen päätavoitteiden (T1–T4) ilmenemistä näissä teemoissa (kuvio 1). Emme erittele tehtäviä selostaessamme tavoitteista ensimmäistä, eli *visuaalista ajattelua ja havaitsemista* (T1), sillä mielestämme se näkyy sisällöiltään kaikkien kolmen muun tavoitteen taustalla. Tähän ensimmäiseen päätavoitteeseen kuuluu esimerkiksi havaintojen tekeminen taiteesta ja ympäristöstä sekä näiden havaintojen ja omien ajatuksien ilmaisemisen kuvallisesti erilaisia välineitä hyödyntäen. Nämä asiat näkyvät myös jokaisessa kolmessa seuraavassa päätavoitteessa. Siispä aina, jos jokin kolmesta muusta tavoitteesta ilmenee haastateltavan kuvailemassa tehtävässä, näkyy siinä myös *visuaalinen havaitseminen ja ajattelu*.

KUVIO 1. Opetussuunnitelman tavoitteet ja teetetyt tehtävät

6.2.1 Kuvallinen tuottaminen

Kaikissa kolmessa ensimmäisessä teemassa ilmenee opetussuunnitelman (2014) tavoite *kuvallinen tuottaminen* (T2). Tähän tavoitteeseen kuuluu muun muassa ohjata oppilasta soveltamaan eri materiaaleja ja tekniikoita ja ohjata tutkivaan lähestymistapaan työskentelyssä. Lisäksi tavoitteeseen sisältyy kuvallisen viestinnän keinojen soveltaminen.

Tehtäviä tarkastellessa yksi esille noussut teema oli *rakentelu ja arkkitehtuuri*. Eräs opettaja oli teettänyt oppilaille tehtävän, jossa tuli rakentaa oma ”minimaailma” tulitikkuaskiin. Arkkitehtuuriin liittyen mainittiin oman kodin pohjapiirroksen piirtäminen, minkä avulla harjoiteltiin mittakaavan käyttämistä. Lisäksi yksi opettaja oli teettänyt tehtävän, jossa yhdistettiin arkkitehtuuria ja rakentelua suunnittelemalla oma ”unelmien leikkikenttä”. Tuosta leikkikentästä rakennettiin pienoismalli hyödyntäen erilaisia kierrätysmateriaaleja, kuten maitotölkkejä.

Seuraavaksi teemaksi nimesimme *asetelmat ja kollaasit*. Kolme haastateltavaa kertoi teettäneensä jonkun asetelmiin tai kollaaseihin liittyvän tehtävän, osa jopa useamman kerran. Ensin tutkittiin asetelmia ja niiden historiaa ja sen jälkeen tuli rakentaa oma asetelma kotoa tai luonnosta löytyvillä välineillä. Samalla tekniikalla oli toteutettu väriympyrään tutustuminen. Yksi opettajista kertoi kollaasitehtävästä, jossa kokeiltiin maalaamista elintarvikkeilla, kuten mustikoilla tai kahvilla. Haastatteluissa mainittiin myös tehtävä, jossa oppilaan tuli tutkia jonkun tunnetun taideteoksen asetelmia, ja sen jälkeen teos toteutettiin uudelleen elävänä taideteoksena. Oppilaat siis esittivät taideteosten henkilöitä ottamalla samoja asentoja ja sommittelivat ympäristöä samantyylliseksi kuin taideteoksissa.

Kolmas teema on *valokuvaus*. Yksi haastateltavista ei maininnut valokuvausta kertaakaan, mutta loput neljä olivat käyttäneet valokuvia opetuksessaan jollain tavalla. Kaikki nämä neljä olivat käyttäneet valokuvausta tehtävien dokumentointikeinona; oppilaat palauttivat kuvia valmiista töistään jollekin sähköiselle alustalle. Ainoastaan kaksi opettajaa mainitsi valokuvauksen olleen nimenomaan opetettavana aiheena. Toinen oli teettänyt valokuvan sommitteluun liittyvän tehtävän, ja toisella oli ollut aiheena valokuvapäiväkirja sekä digikankaan luominen Layout-sovelluksessa valokuvien avulla.

6.2.2 Visuaalisen kulttuurin tulkinta

Opetussuunnitelman (2014) kolmas kuvataiteen opetuksen päätavoite *visuaalisen kulttuurin tulkinta* (T3) näkyi neljännessä teemassa. Tavoitteessa puhutaan esimerkiksi kirjallisen kuvatulkinnan hyödyntämisestä sekä taiteen merkitysten tarkastelusta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan kannalta. Lisäksi tavoitteessa mainitaan omien mielipiteiden ilmaisu.

Tehtävien aiheista neljänneksi teemaksi nimesimme *analysoinnin*. Kolme haastateltavaa kuvaili erilaisia tehtäviä, kuten kuva-analyyseja, joissa oppilaiden tuli tutkia kuvia ja kertoa havainnoistaan kirjallisesti. Pari opettajaa kertoi ohjeistaneensa oppilaita katsomaan taiteeseen liittyviä dokumentteja tai kuuntelemaan podcast-jaksoja. Oppilaiden perehtymistä näihin testattiin vielä erikseen kirjallisilla kyselyillä. Lisäksi yksi haastateltavista kertoi tehtävästä, jossa oppilaiden tuli analysoida musiikkivideoita. Videoiden visuaalista ilmettä vertailtiin niiden äänimaailmoihin. Kuvallisia keinoja tarkasteltiin ja pohdittiin niiden suhdetta tunteiden kuvaamiseen.

6.2.3 Esteettinen, eettinen ja ekologinen arvottaminen

Opetussuunnitelman (2014) tavoitteista viimeiseen, eli *esteettiseen, eettiseen ja ekologiseen arvottamiseen* (T4) sisältyy muun muassa kannan ottaminen taiteessa ja ympäristössä näkyviin arvoihin sekä kestävän kehityksen huomioiminen ja vaikuttaminen kuvailmaisun kautta. Emme löytäneet neljännen päätavoitteen asioita teetettyjen tehtävien aiheista. Tavoite näkyi kuitenkin tehtävissä käytetyissä materiaaleissa: kestävän kehityksen huomioiminen kuvailmaisussa toteutui kierrätys- ja luonnonmateriaalien käyttämisenä.

Kaikkia teetettyjä tehtäviä yhdistikin niissä käytetyt kuvataiteen opetukselle epätavalliset materiaalit. Aihe nousi jatkuvasti esiin haastatteluissa, sillä kuvataiteen opetus pohjautuu nimenomaan erilaisten materiaalien käyttöön ja niillä taiteen luomiseen, eikä etäopetuksessa voitu käyttää niin sanottuja perinteisiä kuvataiteen välineitä. Esimerkiksi maitotölkeillä rakentelu, kodin esineiden käyttö väriympyrää tehdessä ja podcast-jaksojen analysointi tulivat haastateltavien opetukseen uusina, epätavallisina menetelminä käytettyjen materiaalien osalta.

7 POHDINTA

7.1 Haastava ja innostava etätyö

Tutkimuksemme ensimmäinen tutkimuskysymys käsitteli kuvataiteen aineenopettajien kokemuksia etäopetuksesta. Etäopetus oli tuottanut paljon haasteita, mutta toisaalta myös joitain myönteisiä näkökulmia tuotiin ilmi. Opettajien haastatteluvastauksista muodostui viisi teemaa: 1. ajanhallinnan ongelmat, 2. haasteet arvioinnissa, 3. vuorovaikutuksen puute, 4. rauha työskentelyssä sekä 5. uudet näkökulmat omaan työhön.

Ajanhallinnan ongelmat puhuttivat paljon haastatteluissa. Kuvataiteella on pitkä historia suomalaisessa koulujärjestelmässä ja se sisältää paljon vakiintuneita käytänteitä (Pohjakallio, 1996). COVID-19-viruksen myötä näitä käytänteitä jouduttiin kuitenkin rikkomaan melko radikaalistikin. Opettajien tuli luoda uudenlaista opetusmateriaalia, koska lähiopetuksessa koululla käytössä olevat välineet olivat poissa käytöstä. Täysin uusien tunti- ja jaksosuunnitelmien sekä opetusmateriaalien tekeminen vei opettajilta runsaasti aikaa.

Jokainen haastateltava koki oman ajankäytön lisääntyneen runsaasti ja ajankäytön ongelmat heijastuivat myös omaan työssäjaksamiseen pääosin kielteisesti. Tulokset ovat samankaltaisia kuin OAJ:n (2020) ja Freedin (2020) tuottamien kyselyiden tulokset korona-ajalta olivat. Erityisesti lisääntynyt suunnittelutyö ja digitaalisiin laitteisiin tutustuminen koettiin työllistävänä. Lisääntynyt henkilökohtaisen palautteen antaminen oppilaille kasvatti työhön käytettyä aikaa niin haastattelujen kuin OAJ:n kyselyssä saatujen tuloksienkin mukaan. Myös Kim ja Asbury (2020) saivat tutkimuksessaan samanlaisia tuloksia opettajien ajanhallinnan haasteisiin liittyen.

Siirtyä etäopetukseen tapahtui nopealla aikataululla, minkä vuoksi opettajat saivat vain hyvin vähän tai eivät ollenkaan teknistä koulutusta verkkotyökalujen käyttöön kouluilta. Suurena syynä ajankäytön hallinnan ongelmiin oli juuri tietoteknisten taitojen vähäisyys ennen etäopetukseen

siirtymistä. Helteen (2004) määrittelemä edellytys tietoteknisten taitojen hallitsemisesta ennen etätyöskentelyyn siirtymistä ei siis täyttynyt. Ennakkosuunnittelun puute ajoi opettajat suunnittelemaan oppitunteja omalla ajalla. Raja työ- ja vapaa-ajan välillä havaittiin häilyväksi myös aiemmissa korona-ajan etäopetusta käsittelevissä tutkimuksissa (ks. Kim & Asbury, 2020).

Arviointi siirtyi vahvasti prosessin arvioinnista lopputulosten arviointiin. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan kuvataiteen opetuksen arviointi tulisi olla monipuolista, ohjaavaa ja yksilöllistä edistystä huomioivaa. Haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet pystyvänsä suorittamaan arviointia opetussuunnitelman (2014) edellyttämällä tavalla. Tämä tulos ei ole täysin linjassa Freedin (2020) teettämän kyselyn tuloksien kanssa, missä valtaosa kaikista vastanneista opettajista koki pystyneensä toteuttamaan opetussuunnitelmaa hyvin myös etänä. Haasteet opetussuunnitelman noudattamisessa voidaan katsoa olevan osatekijänä siihen, että haastateltavat eivät antaneet etäopetuksessa teetetyille tehtäville niin paljon painoarvoa päättöarviointia tehdessä kuin mitä he antoivat lähiopetuksessa tehdyille tehtäville.

Määtän ja Uusiautin (2020) mukaan opettaminen on jatkuvaa vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä. Ohjauksella on myös iso rooli opetussuunnitelmassa (2014) kuvataiteen opetuksen osalta. Etäopetuksessa vuorovaikutus ja prosessin ohjaaminen jäivät kuitenkin vähäiseksi, koska oppilaat tekivät tehtäviä pääosin itsenäisesti omissa kodeissaan. Huoli joistakin oppilaista nousi esiin haastattelujen lisäksi myös esimerkiksi OAJ:n teettämässä kyselyssä sekä Kimin ja Asburyn (2020) tutkimuksessa opettajien etätyöskentelyn aikaisista kokemuksista. Haastateltavat kertoivat, että osaan oppilaista oli vaikea saada yhteyttä, eikä heistä välttämättä kuulunut mitään koko etäopetusjakson aikana. Jotkut oppilaat ovat siis pudonneet keväällä opetuksesta kokonaan, millä voi olla kauaskantoisiakin seurauksia.

Etäopetuksella ei kuitenkaan ole ollut pelkästään huonoja puolia oppilaita ajatellen. Lisääntynyt henkilökohtaisen palautteen antaminen oppilaille nähtiin osin myönteisenä asiana. Henkilökohtainen ohjaus ja arviointi onkin yksi opetussuunnitelman (2014) kuvataiteen sisältö. OAJ:n (2020) kyselyssä sekä Kimin ja Asburyn (2020) tutkimuksessa, kuten myös tämän tutkimuksen haastatteluissa opettajat mainitsivat etäopetuksella olleen joitain myönteisiä

puolia yksittäisten oppilaiden oppimisen kohdalla. Opetustilanteiden rauhoittuminen palveli osaa oppilaista. Näiden oppilaiden oppimistulokset saattoivat jopa parantua etäopetuksen aikana. Pääosin etäopetuksen koettiin kuitenkin sopivan huonosti kuvataiteen opettamiseen vuorovaikutuksen vähäisyyden vuoksi.

Etäopetus kaikessa haastavuudessaan on onneksi kuitenkin saanut aikaan myös myönteisiä kokemuksia omasta työstä. Freeedin (2020) kyselyn sekä Kimin ja Asburyn (2020) tutkimuksen tuloksia myötäillen myös tässä tutkimuksessa opettajat kokivat yhteisöllisyyden lisääntyneen poikkeavan tilanteen seurauksena. Tulos on mielenkiintoinen, koska vuorovaikutus oli muuten vähentynyt työpäivistä. Yhteisöllisyyden kasvu näkyi haastatteluissa myös siinä, kuinka opettajat eri kaupungeista olivat teettäneet samankaltaisia tehtäviä oppilailla. Ideoita on luultavasti saatu esimerkiksi erilaisista kuvataiteen opetusta käsittelevistä Facebook-ryhmistä, joihin useampi opettaja kertoi kuuluvansa. Freeedin (2020) tuottaman kyselyn mukaan opettajat ovat kokeneet etäopetuksen myös osin innostavaksi ja ammatillisesti kiinnostavaksi haasteeksi. Tämä kyseinen asia nostettiin esiin myös tekemissämme haastatteluissa.

7.2 Opetussuunnitelma näkyi tehtävissä vaihtelevasti

Kuvataiteen aineenopettajien etäopetuksen aikana teettämien tehtävien aiheista muodostui neljä teemaa: 1. rakentelu ja arkkitehtuuri, 2 asetelmat ja kollaasit, 3. valokuvaus sekä 4. analysointi. Kuvataiteen materiaalikeskeisyys ja sen aiheuttamat haasteet etäopetuksessa tulivat myös jatkuvasti ilmi haastatteluissa. Mielestämme opettajat olivat kuitenkin loppujen lopuksi keksineet hyvinkin monipuolisia tehtäviä sekä luovia ratkaisuja käytettävien materiaalien osalta.

Tarkastelimme opetussuunnitelman (2014) tavoitteiden ilmenemistä teetetyissä tehtävissä. Koulut siirtyivät keväällä 2020 etäopetukseen hyvin nopealla aikataululla. Tämän nopean aikataulun ja sen aiheuttaman epävarmuuden vuoksi opetussuunnitelman tavoitteiden toteutumisen suhteen on todennäköisesti saanut olla joustoa, eikä se ole ollut ensisijainen prioriteetti opetuksessa. Opetussuunnitelman noudattamiseen liittyvää kevään 2020 ohjeistusta ei kuitenkaan enää löytynyt Opetushallituksen nettisivuilta syksyllä 2020, sillä ohjeet oli päivitetty ja vanhat ohjeistukset poistettu.

Kaikkia tehtäviä kokonaisvaltaisesti tarkastellessamme onnistuimme kuitenkin löytämään opetussuunnitelman (2014) tavoitteiden sisältöjä suhteellisen hyvin. Tavoitteista ensimmäinen, eli *visuaalinen havaitseminen ja ajattelu* (T1) on määritelmiltään mielestämme niin laaja, että se näkyy kaikkien muiden tavoitteiden taustalla ja näin ollen myös jokaisessa tehtävässä. *Kuvallinen tuottaminen* (T2) sekä *visuaalisen kulttuurin tulkinta* (T3) ilmenivät selkeästi mainittujen tehtävien aiheissa. Mielenkiintoista oli se, että viimeinen päätavoite *esteettinen, eettinen ja ekologinen arvottaminen* (T4) ei ilmennyt mainittujen tehtävien aiheissa ollenkaan. Omien arvojen pohtiminen ja ilmaisu sekä kannan ottaminen puuttuivat käsitellyistä aiheista. Tämä kyseinen tavoite näkyi kuitenkin ekologisten valintojen osalta tehtävissä käytetyissä luonnon- ja kierrätysmateriaaleissa. Tulee toki muistaa, että opettajat kertoivat vain esimerkkejä tehdyistä tehtävistä. Tuo viimeinen tavoite on siis oikeasti saattanut toteutua laajemminkin, mutta sitä ei vain esimerkeissä näkynyt.

7.3 Luotettavuustarkastelu ja tutkimuksen eettisyys

Pyrimme tässä tutkimuksessa noudattamaan tieteellisen tutkimuksen hyviä käytänteitä, jotta tutkimusta voitaisiin pitää luotettavana. Tutkimuseettinen tiedekunta (TENK, 2012) on määritellyt hyväksi tieteellisiksi käytännöiksi muun muassa rehellisyyden, huolellisuuden, avoimuuden sekä eettisesti kestävät tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät. Hyvään tieteelliseen tutkimukseen kuuluu myös muiden töistä ja saavutuksista raportointi niitä kunnioittavasti. Tieteellisen tutkimuksen hyviä käytänteitä noudattamalla myös tutkimuksen eettisyys toteutuu (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan yksi tutkimuksen luotettavuuteen liittyvä tekijä on triangulaatio. ”Triangulaatiolla tarkoitetaan yksinkertaisesti sanottuna erilaisten aineistojen, teorioiden ja/tai menetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa” (Eskola & Suoranta, 2008, s. 68). Tutkimuksessamme triangulaatio ilmenee tutkijatriangulaationa, sillä toteutimme tutkimuksen kahdestaan. Kahden tutkijan tutkimuksessa voidaan puhua tutkijaan liittyvästä triangulaatiosta, jossa useampi kuin yksi henkilö toimii tutkimuksen tekijänä ja aineiston analysoijana (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Osallistuimme molemmat kaikkiin tutkimuksen vaiheisiin ja luimme, kommentoimme ja täydensimme

toistemme kirjoittamia tekstejä jatkuvasti. Analysointivaiheessa luimme molemmat aineiston useaan kertaan läpi ja teimme omia alleviivauksia tutkimuskysymyksiin liittyen. Tämän jälkeen luimme ja tarvittaessa täydensimme toistemme tekemiä alleviivauksia ja loimme niiden pohjalta yhtenäiset teemat, joita käytimme tutkimuksessamme.

Tutkimuksen siirrettävyyttä voidaan arvioida sillä, että pystytäänkö tutkimuksen tulokset saavuttamaan jossain toisessa kontekstissa (Eskola & Suoranta, 2008). Tämä tutkimus toteutettiin niin pienellä joukolla, että täysin samanlaisten tulosten saavuttaminen toisessa tilanteessa tuskin on mahdollista. Lisäksi koronatilanteen poikkeuksellisuus voi sekin hankaloittaa siirrettävyyttä. Olemme kuitenkin raportoineet tutkimuksen toteutuksen niin yksityiskohtaisesti, että itse tutkimuksen toistamisen pitäisi olla mahdollista esimerkiksi uusilla haastateltavilla.

Suoritimme haastattelut etäyhteyksin koronaviruksen aiheuttaman tilanteen vuoksi, koska emme halunneet ottaa riskiä, että haastatteluistamme koituisi jollekin terveyshaittoja. Etähaastattelu aiheutti kuitenkin omat ongelmansa. Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan haastattelutilan olisi hyvä olla rauhallinen ja haastateltavalle tulisi tarjota mahdollisuus valita itselleen mieluinen paikka. Lisäksi heidän mukaansa haastattelutilanteessa on olennaisen tärkeää, että haastateltava kokee voivansa luottaa haastattelijaan; tilanteesta tulee tehdä mahdollisimman luonteva ja tutkijan olisi hyvä myötäelää keskustelussa. Tässä tutkimuksessa haastateltavat saivat itse valita tilan, jossa he haastattelun aikana olivat. Tila oli tällöin mieluinen, mutta toisaalta ei aina rauhallinen. Luotettavan ja luontevan haastattelutilanteen luominen jäi myös kasvokkain suoritettua haastattelua vähäisemmäksi, koska haastateltava ja haastattelijat kohtasivat ensimmäisen kerran tietokoneen ruudulla pelkän videokuvan välityksellä.

Etähaastattelu liittyi osaltaan myös tutkimuksen uskottavuuteen. Uskottavuudella tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuuden kriteerinä sitä, että tutkijan käsitteellistysten ja tulkintojen tulee vastata haastateltavien käsityksiä (Eskola & Suoranta, 2008). Videopuheluissa elekielisyys jäi vähäiseksi. Tämä johtui kameran rajallisista ominaisuuksista; videokuvan laatu saattoi esimerkiksi olla heikko ja rakeinen. Kamera kuvasi vain tietyn osan ihmisestä, jolloin esimerkiksi käden liikkeet ja kasvojen ilmeet eivät aina välittyneet yhtä selkeästi keskustelun toiselle osapuolelle. Haastateltavien ilmeiden ja elekielen vähyys on

voinut siis vaikeuttaa vastausten sävyjen tulkintaa. Myös etähaastattelujen tekniset ongelmat tulee ottaa huomioon. Joissakin haastatteluissa videoyhteyden ääni saattoi hetkellisesti katketa. Tämä huomattiin vasta litterointivaiheessa: nauhoitteista joutui kuuntelemaan hyvin tarkkaan, millaista sanavalintaa haastateltava on missäkin tilanteessa käyttänyt.

Hyviin tutkimuksen käytänteisiin kuuluu myös tutkimuksen eettisyys (TENK, 2012). Tutkimuksessa takasimme haastateltavien anonymiteetin, ja tämän vuoksi esimerkiksi litterointeihin ei merkitty missään vaiheessa haastateltavan tai hänen työpaikkansa nimeä. Lopulliseen työhön ei myöskään merkitty haastateltavan kotikaupunkia, koska erityisesti pienempien kaupunkien kohdalla tämä olisi saattanut aiheuttaa haastateltavan tunnistamisen vastauksista. Kun litteroinnit olivat valmiit, haastattelunauhoitteet hävitettiin. Litteroinnit hävitetään, kun kandidaatintyö on julkaistu. Nämä tiedot jaoimme myös jokaiselle haastateltavalle kirjallisesti sähköpostilla sekä haastattelun alussa suullisesti. Haastateltavan tulee luottaa siihen, että hänen kertomiaan asioita käsitellään luottamuksellisesti (Eskola & Suoranta, 2008). Koska haastateltavat valikoituivat mukaan tutkimukseen sähköpostikyselyn perusteella, tutkimukseen vastaamisen voidaan katsoa olleen jokaiselle täysin vapaaehtoista. Myös haastattelukysymyksiin vastaaminen oli jokaiselle vapaaehtoista. Jokainen haastateltava kuitenkin vastasi kaikkiin esitettyihin kysymyksiin.

7.4 Jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksemme oli laadullinen tutkimus, jossa selvitimme viiden kuvataiteen aineenopettajan käsityksiä koronapandemian aiheuttamien poikkeusolojen aikana järjestetystä etäopetuksesta. Tutkimuksen toteutus on toistettavissa, mutta täysin samoja tuloksia uusista haastatteluista tullaan tuskin saamaan, koska viiden haastateltavan joukko ei ole vielä yleistettävissä. Tämän tutkimuksen kohdalla haastateltavien sukupuolella ei myöskään ollut merkitystä. Voisikin olla mielenkiintoista tutkia, olisiko opettajien kokemuksissa etäopetuksesta eroja eri sukupuolten välillä. Näiden tekijöiden perusteella toistotutkimuksen sijaan voisi olla mielekkäämpää toteuttaa tämän tutkimuksen pohjalta esimerkiksi kvantitatiivinen tutkimus isommalla joukolla.

Tämä tutkimus käsitteli kuvataiteen etäopetusta. Muiden taito- ja taideaineiden, kuten musiikin ja liikunnan, opetus etämuodossa on varmasti tuottanut omat haasteensa oppiaineiden toiminnallisen luonteen vuoksi. Voisikin olla mielenkiintoista laajentaa tutkimusta koskemaan myös muita taito- ja taideaineita. Myös eri kokoisten kaupunkien tai koulujen välisten erojen tutkiminen voisi olla mielekästä. Haastatteluumme osallistui opettajia erilaisista kouluista useasta eri kaupungista ja esimerkiksi digitaaliset taidot ja käytössä olevat välineet poikkesivat koulujen välillä toisistaan.

Moni haastateltavista koki saaneensa etäopetusjaksolta uusia ideoita omaan työhönsä ja sen toteuttamiseen. Voisikin olla kiinnostavaa tutkia opettajien tilannetta pidemmän ajanjakson jälkeen lähiopetuksessa: onko etäopetuksesta saatu joitain pysyviä uusia menetelmiä myös lähiopetukseen? Ovatko esimerkiksi jotkin etäopetuksessa käytetyt verkkoalustat jääneet käyttöön? Poikkeava tilanne muutti kuvataiteen opetusta nopeasti ja paljon. Tutkimuksessamme pyrimme selvittämään opettajien kokemuksia etäopetuksen järjestämisestä. Tulevina opettajina myös oppilaiden kokemukset kuvataiteen etäopetuksesta olisi mielestämme mielenkiintoinen tutkimuskohde, jonka tuloksia voisi peilata saamiimme tuloksiin tässä tutkimuksessa.

LÄHTEET

- Davis, M. & Ash, K. (9.9.2009). *Swine-flu plans put e-learning in the spotlight*. Education Week.
https://www.edweek.org/ew/articles/2009/09/09/03continuity_ep.html
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Forsman, A-C. & Piironen, L. (2006). *Kuvien kirja – Kuvataideopetuksen käsikirja perusopetukseen*. Tammi.
- Freedy. (8.4.2020). *Koronakevät 2020 -kyselytutkimuksen tulokset*.
<https://www.freedy.com/articles/1298/koronakevat-2020-kyselytutkimuksen-tulokset>
- Helle, M. (2004). *Etätyö*. Edita.
- Hollo, J. (1918). *Mielikuvitus ja sen kasvattaminen*. WSOY.
- Honour, H. & Fleming, J. (2001). *Maailman taiteen historia*. (suom. M. Itkonen-Kaila, alkuteos *A World History of Art*, 1982). Otava.
- Kim, L. E. & Asbury, K. (2020). 'Like a rug had been pulled under you': The impact of COVID-19 on teachers in England during the first six weeks of the UK lockdown. *British Journal of Educational Psychology*, 90(4), 1062–1083. <https://doi.org/10.1111/bjep.12381>
- Kiviniemi, K. (2018). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. PS-Kustannus.
- Laitinen, S. (2006). Miksi kuvataidetta opetetaan koulussa ja mitä opettajan tulisi siitä tietää ja osata? Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.), *Taide- ja taitoaineiden opetuksen merkityksiä* (s. 33–45). Vokke.
- McKernan, J. (2008). *Curriculum and imagination. Process theory, pedagogy and action research*. Taylor & Francis.
- Määttä, K. & Uusiautti, S. (2012). Pedagoginen auktoriteetti ja pedagoginen rakkaus – yhdessä vai vastakkain? Teoksessa *International journal of whole schooling*, 8(1).

- Opetushallitus. (2004). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004*.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet_2004.pdf
- Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetushallitus. (2020). *Etäopetus perusopetuksessa*.
<https://www.oph.fi/fi/usein-kysyttya/etaopetus-perusopetuksessa>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). (16.3.2020). *Hallitus on todennut yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi*. <https://minedu.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi>
- Opetusalan ammattijärjestö. (23.4.2020). *OAJ:n kysely: Yksittäisillä oppijoilla vaikeuksia, opetus sujuu etänä pääosin hyvin*. <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2020/koronavirus-kysely/>
- Pantsu, P. (5.4.2020). Ylen kysely: Yli miljoona suomalaista siirtynyt etätöihin koronakriisin aikana – heistä noin puolet haluaa jatkaa etätöissä koronan jälkeenkin. Yle Uutiset. <https://yle.fi/uutiset/3-11291865>
- Perusopetuslaki 422/01.08.2012, 6§: Oppivelvollisille annettavan perusopetuksen tuntijako.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120422>
- Pohjakallio, P. (1996). Kuvitella vuosisata. Teoksessa L. Piironen, & A. Salminen (toim.), *Kuvitella vuosisata. Kuvaamataidonopettajain liiton 90-vuotisjuhlakirja* (s. 19–30). Taidekasvatuksen osasto, Taideteollinen korkeakoulu.
- Pohjakallio, P. (2005). *Miksi kuvista?* Koulun kuvataideopetuksen muuttuvat perustelut. (Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto). Gummerus.
- Ruohomäki, V. (2020). Etätöoloikka ja hyvinvointi koronakriisin alussa. Teoksessa *Työpoliittinen aikakauskirja*. Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Räsänen, M. (2008). *Kuvakulttuurit ja integroiva taideopetus*. Gummerus.
- Räsänen, M. (2012). *Kuvataiteet ja kasvatus – tutkimuskentän ääriviivoja*. Teoksessa A. Kallioniemi & A. Virta (toim.), *Ainedidaktiikka tutkimuskohteena ja tiedonalana*. Suomen Kasvatustieteellinen Seura.

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1.html>
- Saarinan, J., Venäläinen, S., Johnson, P., Cantell, H., Jakobsson, G., Koivisto, P., Routti, M., Väänänen, J., Huhtanen, M., Kivistö, A. & Viitala, M. (2019). *OPS-TYÖN ASKELEITA – Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden 2014 toimeenpanon arviointi*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. https://karvi.fi/app/uploads/2019/01/KARVI_0119.pdf
- Salminen, J. (2012). Koulun pirulliset dilemmat. Teos.
- Suomen taiteilijaseura. (2014). *Mitä kuvataide on?*
<https://artists.fi/kuvataide/mita-kuvataide-on/>
- Taiteen edistämiskeskus. (2018). *Kuvataide*.
<https://www.taike.fi/fi/web/kuvataide/kuvataide>
- Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). (2020). Koronavirus COVID-19.
<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>
- Tiainen, H., Heikkinen, M., Kontunen, K., Lavaste, A-E., Nysten, L., Seilo, M-L., Välihalo, C. & Korkeakoski, E. (2012). *Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden ja pedagogiikan toimivuus*. Koulutuksen arviointineuvosto. https://karvi.fi/app/uploads/2014/09/KAN_57.pdf
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM). (2020). Työolobarometri 2019.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162527/TEM_2020_53.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Winner, E., Goldstein, T. R. & Vincent-Lancrin, S. (2013). *Art for art's sake: The impact of arts education*. Education, Educational Research and Innovation, OECD Publishing.

LIITTEET

Liite 1: Haastattelurunko

Kuvataiteen aineenopettajien kokemukset etäopetuksesta keväällä 2020, haastattelurunko:

1. Kerro vähän itsestäsi, kuka olet, kauanko olet toiminut kuvataiteen opettajana?
 - Mitä luokka-asteita opetit etäopetusjakson aikana?
2. Kerro, miten koulussasi siirryttiin etäopetukseen viime keväänä?
3. Miten järjestit kuvataiteen opetuksen keväällä?
 - Voitko antaa muutaman konkreettisen esimerkin?
 - Oliko oppilailla mahdollisuutta hakea välineitä ja materiaaleja koululta?
 - Millaisia töitä tehtiin?
4. Millaisena koit kuvataiteen etäopettamisen?
 - Oliko jokin erityisen haastavaa?
 - Entä jäikö etäopetuksesta positiivisia kokemuksia?
5. Kuinka toteutit kuvataiteen arviointia keväällä?
 - Oliko jokin erityisen haastavaa?
 - Entä helpottiko etätyöskentely arviointia jollain tavalla?
6. Jäikö etäopetusjaksolta jotain sellaista, mitä haluaisit käyttää jatkossa myös lähiopetuksessa?

Pääkysymysten alla olevat lisäkysymykset esitettiin haastateltaville vain siinä tapauksessa, jos heidän vastauksensa ei vastannut näihin kohtiin pääkysymykseen vastatessa.

Liite 2: Haastattelukutsu

Haastattelukutsu kandidatinkimukseen, lähetetty sähköpostilla kuvataiteen aineenopettajille:

Hei!

Olemme Tampereen yliopiston 3.vuosikurssin luokanopettajaopiskelijoita ja olemme tekemässä kandidaatintutkielmaa liittyen 7-9lk kuvataiteen aineenopettajien kokemuksiin viime kevään etäopetusjaksosta. Tarkoituksena on selvittää, millaisia opetusmenetelmiä kuvataiteen etäopetuksessa on käytetty ja millaisia kokemuksia kuvataiteen aineenopettajille jäi etäopetuksesta.

Aineistoa varten etsimme haastateltavia, jotka ovat peruskoulun ylemmillä luokilla (7-9lk) työskenteleviä kuvataiteen aineenopettajia, ja jotka ovat olleet työelämässä vähintään viisi vuotta. Haastattelu voidaan toteuttaa esimerkiksi Zoomin tai muun vastaavan verkkotyökalun avulla. Haastattelut pidetään viikoilla 43-45 ja haastatteluun kannattaa varata aikaa noin 10-30min.

Haastattelut äänitetään ja litteroidaan. Haastatteluja käytetään vain tutkimustarkoituksessa ja ne ovat täysin anonyymeja. Äänitteet hävitetään litteroinnin valmistuttua ja litteraatit tutkielman valmistuttua.

Jos kiinnostuit tutkimukseen osallistumisesta, niin vastaathan tähän sähköpostiin mahdollisimman pian ja ilmoitat haastatteluajan, joka sopisi sinulle.

Ystävällisin terveisin,

Meeri Heikkinen ja Justiina Jurvanen

sähköposti
puhelinnumero
Tampereen yliopisto, luokanopettajakoulutus